

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 17^{ΗΣ} ΜΑΪΟΥ 1990

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ C.N.R.S.
(CENTRE NATIONAL DE LA RECHERCHE
SCIENTIFIQUE - FRANCE)

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΠΑΥΛΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

Στο τέλος του 1989 το Εθνικό Κέντρο Ερευνών της Γαλλίας (Centre National de la Recherche Scientifique ή CNRS) συμπλήρωσε τα 50 χρόνια λειτουργίας του.

Πράγματι στις 19 Οκτωβρίου 1939, μόλις η Γαλλία είχε μπει στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο τότε Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας Albert Lebrun υπέγραψε το Διάταγμα ιδρύσεώς του. Σύμφωνα με το Διάταγμα: «Το Ιδρυόμενο Κέντρο είχε αποστολή να συμπεριλάβει σε ενιαίο φορέα όλους τους μη εξειδικευμένους Κρατικούς Οργανισμούς βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας και να συντονίσει τις ερευνητικές τους δραστηριότητες σε Εθνική κλίμακα».

Η ίδρυση του Κέντρου υπήρξε καρπός της διορατικότητας και επιμονής ορισμένων διαπρεπών επιστημόνων, μεταξύ των οποίων κυρίως ο Jean Perrin, βραβείο Nobel Φυσικής το 1926 και ιδρυτής το 1937 του γνωστού Palais de la Decouverte, και ο Jules Breton, δημιουργός του Γραφείου Επιστημονικών και Βιομηχανικών Ερευνών και ανακαλύψεων και ιδρυτής του Salon des Arts menagers το 1923.

Οι επιστήμονες αυτοί από καιρό πριν, τόνιζαν την ανάγκη οργανώσεως σε επαγγελματική κλίμακα, συνεχούς επιστημονικής έρευνας ικανής να ασχοληθεί με προγράμματα μακράς πνοής. Μέχρι την εποχή εκείνη η βασική και η εφαρμοσμένη έρευνα στη Γαλλία ήταν χωρισμένες μεταξύ τους.

Η βασική έρευνα ενισχυόταν από το Κράτος μέσω του Εθνικού Ταμείου της Επιστημονικής Έρευνας. Η λειτουργία του Ταμείου εξηρτάτο άμεσα από το Ανώτατο

Συμβούλιο Επιστημονικής Έρευνας, αποτελούμενο από αιρετά μέλη επιφορτισμένα με την πολιτική και συντονισμό της λειτουργίας του Ταμείου.

Η εφηρμοσμένη αφετέρου έρευνα, έχοντας γνωρίσει μία σημαντική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, συντονιζόταν από το Εθνικό Γραφείο Επιστημονικών και Βιομηχανικών Ερευνών και Ανακαλύψεων στην Bellevue, το οποίο το 1938 μετετράπη σε Εθνικό Κέντρο Εφηρμοσμένων Επιστημονικών Ερευνών, Κέντρο το οποίο το 1939 ενσωματώθηκε στο CNRS.

Πρέπει να σημειωθεί ότι πολύ νωρίς το CNRS με την εμπιστοσύνη και το κύρος που επέδειξε πέτυχε την ένταξη σ' αυτό Πανεπιστημιακών Εργαστηρίων και άλλων σημαντικών ανεξαρτήτων Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων.

Σημαντική αναμόρφωση στη δομή και διεύρυνση των στόχων του CNRS, επετεύχθη με τον διορισμό το 1944 ως Διευθυντού του Frederic Joliot.

Με το νέο οργανισμό επαναπροσδιορίστηκαν και διευρύνθηκαν οι αρχικοί στόχοι του ιδρυτικού Διατάγματος του 1939, και προσετέθη προπαρασκευαστική για την επιστημονική έρευνα εκπαίδευση.

Ανετέθη σε ένα Εθνικό Συμβούλιο η ευθύνη καθορισμού της επιστημονικής δραστηριότητας του Κέντρου και ιδρύθη συμπληρωματικό όργανο, το Διευθυντήριο, αποτελούμενο από επιστήμονες που εξασφάλιζαν την εφαρμογή των αποφάσεων του Εθνικού Συμβουλίου.

Με την νέα οργάνωση όλα τα διακεκριμένα εργαστήρια και οι ερευνητικές ομάδες που είχαν ενταχθεί στο CNRS απετέλεσαν «μονάδες» εξολοκλήρου εξαρτώμενες διοικητικά από το CNRS και χαρακτηρίστηκαν ως «Unités Propres» και διακρινόμενες από τα άλλα εργαστήρια και ερευνητικές μονάδες που είχαν οικονομική ενίσχυση χωρίς διοικητική εξάρτηση από το Κέντρο.

Εις τον Frederic Joliot επίσης οφείλεται η αγορά το 1945 υπέρ του CNRS της περιοχής Gif-sur-Yvette, λίγο πριν διοριστεί ως επίτροπος ατομικής ενεργείας.

Σημαντικός παράγων στην ανάπτυξη του CNRS υπήρξε η περίοδος των πέντε ετών της Πέμπτης Δημοκρατίας της Γαλλίας, 1959-1964, κατά την οποία οι πιστώσεις λειτουργίας του υπερτριπλασιάστηκαν, ο δε αριθμός των ερευνητών και τεχνικών διπλασιάστηκε.

Σημαντικός επίσης παράγων στην πρόοδο του CNRS υπήρξε ο κατά το 1964 διαμορφωθείς νέος τύπος σχέσεων μεταξύ του CNRS και των Πανεπιστημιακών Εργαστηρίων και Ερευνητικών μονάδων με τη δημιουργία των λεγομένων «Unités associées». Οι μονάδες αυτές, ενώ έχουν περιορισμένη διασύνδεση από πλευράς Διοικητικής με το CNRS, χρηματοδοτούνται από αυτό. Η αλλαγή αυτή είχε ως αποτέλεσμα το σύνολο σχεδόν των διαπρεπεστέρων επιστημόνων της Γαλλίας να έχουν

ενταχθεί επιστημονικά στις δραστηριότητες του CNRS, γεγονός το οποίο αύξησε σημαντικά το διεθνές του κύρος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρόοδος αυτή οδήγησε τον Luis de Broglie να δηλώσει το 1965 ότι «το CNRS ενεφύσησε μία νέα ζωή στο σύνολο της επιστημονικής ζωής της Γαλλίας».

Σήμερα το CNRS, με 26.000 περίπου προσωπικό, από το οποίο οι 17.000 είναι ερευνηταί και μηχανικοί, με 1.300 ερευνητικές ενότητες, με 10 διαμερίσματα που περιλαμβάνουν όλες τις περιοχές επιστημονικής έρευνας, και ένα προϋπολογισμό της τάξεως των 300 δισεκατ. δραχμών, αποτελεί τον μεγαλύτερο οργανισμό επιστημονικών ερευνών της Ευρώπης και ένα από τους μεγαλύτερους στον κόσμο.

Εξ άλλου είναι πάρα πολύ δύσκολο να αναφερθεί κανείς έστω και περιληπτικά στις επιστημονικές συνεργασίες του CNRS με επιστημονικά Κέντρα του εξωτερικού. Οι 55 διακρατικές συμφωνίες με 40 χώρες αποτελούν μικρό ποσοστό των συνεργασιών των Γαλλικών Εργαστηρίων και Ερευνητικών Κέντρων με αντίστοιχα άλλων χωρών.

Γενικά τό CNRS, ως η μεγαλύτερη οργάνωση επιστημονικής έρευνας στην Ευρώπη, συμβάλλει αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των επιστημονικών δυνατοτήτων της Ηπείρου μας.

Θα πρέπει ιδιαίτερος να τονισθεί ότι στον τομέα της βασικής έρευνας το CNRS προωθεί σε μεγάλη κλίμακα ερευνητικά προγράμματα των οποίων η μελέτη απαιτεί ευρύτατη διεπιστημονική συνεργασία.

Αναφέρω δύο παραδείγματα από προγράμματα του CNRS αυτής της μορφής.

Το πρώτο αναφέρεται στη μελέτη παραγόντων και γενικών μεταβολών που επηρεάζουν τη Γη, για την πραγματοποίηση της οποίας απαιτείται συνεργασία επιστημόνων διαφόρων επιστημών, όπως η Δημογραφία, τα Μαθηματικά, η Οικονομική, η Φυσική της Ατμοσφαιράς, η Βιολογία των Οικοσυστημάτων και συσχετισμό όλων αυτών με ορισμένες χαοτικές καταστάσεις.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η μελέτη των δικτύων των νευρώνων του εγκεφάλου, πρόβλημα που τίθεται μεν βασικά από τη Βιολογία, όμως στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην Πληροφορική, τη Φυσική και τα Μαθηματικά.

Σύμφωνα με το οργανόγραμμα του CNRS, οι επιστημονικές δραστηριότητές του κατατάσσονται σε επτά (7) γενικούς τομείς: 1) Πυρηνική Φυσική και Φυσική των σωματιών, 2) Μαθηματικά και Βασική Φυσική, 3) Επιστήμες του Μηχανικού, 4) Χημεία, 5) Γη, Ωκεανοί, Ατμόσφαιρα, Διάστημα, 6) Επιστήμες Ζωής (Ιατρική, Βιολογία), και 7) Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες.

Για να γίνει εμφανής η ισόρροπη κατανομή των ερευνητικών δραστηριοτήτων του CNRS, παραθέτω πίνακα που αναφέρεται στο έτος 1988 και ο οποίος περιλαμβάνει

τον αριθμό των εργαζομένων και τη δαπάνη μισθών και ημερομισθίων του κάθε τομέα (Βλ. πίνακα).

Μεταξύ των προσφάτων προσανατολισμών των ερευνητικών δραστηριοτήτων του CNRS ο σημαντικότερος είναι αναμφισβήτητα η ανάπτυξη ερευνητικής συνεργασίας του με τη Βιομηχανία και τις επιχειρήσεις. Πράγματι, κυρίως από το 1982, το CNRS, ανέκαθεν Τέμενος της Βασικής Έρευνας, οδηγήθηκε μπροστά στην επιτακτική ανάγκη

ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ CNRS

Σύνολο προσωπικού και δαπάνες μισθών - ημερομισθίων (1988)

	Προσωπικό	Δαπάνες Δισεκατ. δραχ.
Πυρηνική Φυσική και Φυσική σωματίων	2.179 (9,7%)	23,70 (11,5%)
Μαθηματικά και βασική Φυσική	2.592 (11,6%)	24,66 (12,0%)
Επιστήμες του Μηχανικού	2.120 (9,5%)	19,41 (9,5%)
Χημεία	3.497 (15,6%)	31,89 (15,6%)
Γη, Ωκεανοί, Ατμόσφαιρα Διάστημα	2.531 (11,3%)	24,27 (11,9%)
Επιστήμες της Ζωής (Ιατρική και Βιολογία)	5.799 (25,8%)	51,78 (25,2%)
Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες	3.704 (16,5%)	29,25 (14,3%)
	<u>22.422</u>	<u>204.96</u>

Συνολικός Προϋπολογισμός 1988: 272,67 (Δισεκατ. δραχ.)

οικονομικής και τεχνολογικής ανάπτυξης, στην προώθηση συνεργασίας με τις επιχειρήσεις και τη Βιομηχανία, χωρίς να μειώσει το ρυθμό ανάπτυξης της Βασικής Έρευνας. Τα αποτελέσματα του νέου προσανατολισμού, αν και πρόσφατα, υπήρξαν αξιόλογα.

Συγκεκριμένα, κατά το 1988, επιστήμονες του CNRS συνεργάζονταν με περισσότερους από 2.000 επιστήμονες βιομηχανίας και επιχειρήσεων. Κατά το ίδιο έτος πραγματοποιήθηκαν 1.800 συμβόλαια επιστημονικής συνεργασίας σε θέματα αιχμής

(έναντι 700 μόνον το 1985 και 350 το 1983) με συνολικό ύψος δαπάνης (το 1988) 9 δισεκατομ. δραχμών.

Ενώ η Χημεία έρχεται επικεφαλής της δραστηριότητας αυτής με ποσοστό 41% των συμβολαίων, οι επιστήμες του Μηχανικού με 24%, οι επιστήμες της ζωής (Ιατρική, Βιολογία) με 17%, τα Μαθηματικά και Φυσική με 10%, το υπόλοιπο 8% καλύπτεται από επιστήμες που είναι μέχρι τώρα λιγότερο έτοιμες να συνεργασθούν με τη Βιομηχανία και τις επιχειρήσεις, όπως π.χ. η Θεωρητική Φυσική, η Αστρονομία, η Αρχαιολογία και οι Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες.

Πρέπει ακόμα να αναφερθεί ότι από τη συνεργασία αυτή κατά το 1988 κατατέθηκαν 300 Διπλώματα ευρεσιτεχνίας, από τα οποία τα 91 στο όνομα του CNRS και τα 209 στο όνομα των επιχειρήσεων.

Όμως τα 300 αυτά διπλώματα ευρεσιτεχνίας αντιπροσωπεύουν μόλις το 15% των κοινών ερευνητικών προγραμμάτων. Το γεγονός αυτό οδήγησε το CNRS στο να καθιερώσει σε μόνιμη βάση τη στενή συνεργασία της Εθνικής Επιτροπής αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της έρευνας (τη γνωστή ANVAR) με τις επιχειρήσεις, με σκοπό την με οποιοδήποτε τρόπο καθιέρωση συνεχούς διαλόγου μεταξύ των ερευνητών του CNRS και των επιχειρήσεων. Οι προσπάθειες αυτές αποβλέπουν στην αύξηση του αριθμού των ερευνητών του CNRS που εργάζονται σε επιχειρήσεις και που σήμερα ανέρχεται μόλις στο 0,6% του συνόλου των επιστημόνων του CNRS.

Θεωρώ σκόπιμο να αναφερθώ και σ' ένα από τα σημαντικά προβλήματα του CNRS. Πρόκειται για το πρόβλημα της γήρανσης του επιστημονικού προσωπικού, του οποίου ο μέσος όρος ηλικίας είναι 43 χρόνια. Ο αριθμός των επιστημόνων που αποχωρούν από την υπηρεσία είτε φυσιολογικά είτε με δική τους επιθυμία είναι πάρα πολύ μικρός και δεν πρόκειται να αυξηθεί μέχρι το 1992. Είναι ενδιαφέρον να μελετήσει κανείς τα μέτρα που λαμβάνονται σήμερα και εκείνα που έχουν αποφασισθεί, με στόχο την επωφελέστερη αξιοποίηση των έμπειρων μεγαλύτερης ηλικίας ερευνητών και την ποσοστιαία αύξηση του αριθμού των νέων ερευνητών προκειμένου να μειωθεί ο μέσος όρος ηλικίας του μόνιμου επιστημονικού προσωπικού του CNRS κάτω των 43 χρόνων που θεωρείται πολύ υψηλός.

Ο χρόνος της ομιλίας δεν επιτρέπει λεπτομερή αναφορά στα μέτρα αυτά. Περιορίζομαι ενδεικτικά σε ορισμένα:

Πριμοδότηση των ερευνητών με μακρά επιτυχή ερευνητική δραστηριότητα ανάλογα με το ύψος των ερευνητικών των αποτελεσμάτων.

Η ενίσχυση των εις τα εργαστήρια, τα Κέντρα Ερευνών που εργάζονται με μορφή υποτροφίας ή ανάθεσης ερευνητικού συμβολαίου.

Η δυνατότητα συνέχισης της εργασίας των σε εργαστήρια ή ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού καθώς επίσης και στη Βιομηχανία.

Η οικονομική ενίσχυση για την αξιοποίηση των ερευνητικών των ανακαλύψεων ή και ακόμα για να πραγματοποιήσουν το «μεγάλο άλμα» στη δημιουργία επιχειρήσεων.

Το CNRS συμπλήρωσε τα 50 χρόνια δραστηριότητάς του με μία πρόσθετη ικανοποίηση:

Την απονομή τα δύο τελευταία χρόνια Βραβείου NOBEL σε δύο συνεργάτες του. Στον Χημικό Jean Marie Lehn το 1987 και στον οικονομολόγο Maurice Allais το 1988.

Ο γενικός Διευθυντής του CNRS François Kourilsky, αναφερόμενος στους μελλοντικούς στόχους του CNRS, ανήγγειλε για το προσεχές φθινόπωρο ένα νέο Νόμο οργάνωσης του CNRS, που μεταξύ άλλων πρέπει να αποβλέπει στη μεγαλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου, και ιδιαίτερα του επιστημονικού δυναμικού και να βοηθήσει στην περισσότερο έντονη παρουσία των ερευνητών μέσα στην Κοινωνία.

Κύριοι συνάδελφοι,

Θεώρησα υποχρέωσή μου να αναφερθώ με συντομία στην πεντηκοστή επέτειο από την ίδρυση του CNRS όχι μόνο γιατί συνέβαλε αποφασιστικά στη σημερινή επιστημονική τεχνολογική, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη της Γαλλίας. Η υποχρέωσή μου οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η πορεία του CNRS είναι ταυτισμένη με τη μεγάλη και ανεκτίμητη προσφορά του, ιδιαίτερα μετά το τέλος του Παγκοσμίου Πολέμου, στη μεταπτυχιακή επιμόρφωση και μετέπειτα επιστημονική εξέλιξη στο Γαλλικό χώρο πάρα πολύ σημαντικού αριθμού νέων, την εποχή εκείνη, επιστημόνων της Ελλάδος.

Πολλοί από τους επιστήμονες αυτούς επέστρεψαν στην Ελλάδα και στη συντριπτική πλειοψηφία τους εξελίχθηκαν σε διακεκριμένα επιστημονικά και ακαδημαϊκά στελέχη της χώρας μας, ενώ πάρα πολλοί από τους επιστήμονες αυτούς παρέμειναν στη Γαλλία και σταδιοδρόμησαν χάρις κυρίως στο CNRS, τόσο στους επιστημονικούς, όσο και στους πολιτιστικούς τομείς, και μάλιστα έφθασαν στις ανώτατες ερευνητικές βαθμίδες του CNRS και στις ανώτατες βαθμίδες της ανώτατης εκπαίδευσης της Γαλλίας.

Στη συνέχεια έλαβε το λόγο ο ακαδημαϊκός κ. **Γεώργιος Βλάχος** και είπε τα εξής:

Επειδή ανήκω στην κατηγορία των Ελλήνων που εργάστηκαν και εσταδιοδρόμησαν στους κόλπους του Εθνικού Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών της Γαλλίας, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τον συνάδελφο κ. Σακελλαρίδη για τα όσα τόσο περιεκτικά και πλήρη μας είπε για την πεντηκονταετία της ιδρύσεως του μεγάλου αυτού ερευνητικού Κέντρου.

Θα ήθελα να προσθέσω λίγα μόνο λόγια. Η επιτυχία του Κέντρου οφείλεται, βεβαίως, πρώτ' απ' όλα, στη μεγάλη πνευματική παράδοση της χώρας, που επέτρεψε, σε σύντομο χρονικό διάστημα, να συσπειρωθούν γύρω από αυτό μεγάλες προσωπικότητες όλων των επιστημονικών κλάδων αλλά και στην κατανόηση του γεγονότος ότι η έρευνα και η διδασκαλία συμβαδίζουν χωρίς να ταυτίζονται. Απεδόθη, συνεπώς, από την αρχή σημασία στον καθορισμό ενός προτύπου επιστήμονα - ερευνητή και ελήφθη, στη συνέχεια, κάθε φροντίδα ώστε η προσωπικότητα των ερευνητών να απολαμβάνει όλων των υλικών και ηθικών μέσων ώστε να επιτελούν το έργο τους αποτελεσματικά και με ασφάλεια. Αυτό επετεύχθη όχι μόνο με την επιμέλεια με την οποία ερρυθμίσθησαν τα θέματα καταστάσεως του προσωπικού αλλ' επίσης και ιδίως χάρη στην ενεργό συμμετοχή των επιτροπών κρίσεως των ερευνητών αλλά και του πολυμελούς Ανωτάτου Συμβουλίου, το οποίο απεφάσιζε ακόμη και για τις προαγωγές στα ανώτατα κλιμάκια της ιεραρχίας του ερευνητικού προσωπικού.

Υπό τους όρους, πολυδιάστατος χαρακτήρας του C.N.R.S., τον οποίον λαμπρά περιέγραψε ο συνάδελφος κ. Σακελλαρίδης, αντί να μας αποτρέπει και να μας απομακρύνει, αποτελεί τουναντίον μία πρόκληση για να σκεφθούμε από την αρχή το πρόβλημα της επιστημονικής έρευνας στη χώρα μας.

Τέλος ο ακαδημαϊκός κ. **Κ. Δεσποτόπουλος** είπε τα εξής:

Στα λεχθέντα ήδη από τον κ. Σακελλαρίδη και από τον κ. Βλάχο, ας μου επιτραπεί να προσθέσω και την ιδική μου εμπειρία για μίαν άλλη άποψη του C.N.R.S. και ακόμη να επισημάνω τα σχετικά προηγούμενα στην αρχαία Ελλάδα καθώς και το σπουδαίο πρόβλημα των σχέσεων επιστημονικής έρευνας και πολιτικής εξουσίας, το σύνδρομο της λειτουργίας και του C.N.R.S.

Όταν με την επιβολή στην Ελλάδα παρανόμου καθεστώτος κατόρθωσα να διαφύγω και να καταφύγω στη Γαλλία, το C.N.R.S. μου εξασφάλισε τον επισύσιον επί δύο χρόνια, πριν γίνω Καθηγητής φιλοσοφίας του δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Nancy. Οι επιστήμονες του C.N.R.S. μου ανέθεσαν τότε «έρευνα» με αντικείμενο τη φιλοσοφία του δικαίου του Αριστοτέλους. Καρπός της έρευνας αυτής υπήρξαν μελετήματά μου,

δημοσιευμένα στο περιοδικό *Archives de Philosophie de Droit* και συγκεντρωμένα ήδη στο βιβλίο μου «*Aristote sur la famille et la justice*». Παρόμοια βρήκαν στο C.N.R.S. φιλόξενη στέγη, εξασφαλιστική για την επιβίωση τους και τη συνέχιση της επιστημονικής εργασίας τους και αρκετοί άλλοι επιστήμονες, διωγμένοι από τις χώρες τους. Και τιμάει το C.N.R.S. η άλλη αυτή άποψη της λειτουργίας του, η εκδηλωτική αλληλεγγύης προς επιστήμονες αλλοδαπούς.

Αξίζει όμως και να υπομνησθεί, ότι υπάρχουν δύο προπάντων ένδοξα προηγούμενα Κέντρων επιστημονικής έρευνας, χρηματοδοτούμενων από το κράτος. Ενωό ιδιαίτερα το «Μουσείον» της Αλεξανδρείας στην εποχή των Πτολεμαίων, με την γνωστή μεγάλη συμβολή στην επιστημονική έρευνα, και το πρότυπό του, δηλαδή το «Λύκειον» του Αριστοτέλους στην πόλη των Αθηνών, χρηματοδοτούμενα το πρώτο από τον δημόσιο θησαυρό των Πτολεμαίων, το δεύτερο από τον δημόσιο θησαυρό του μακεδονικού βασιλείου με αποφάσεις του Αντιπάτρου.

Η κρατική όμως αυτή χρηματοδότηση της επιστημονικής έρευνας εμφανίζει ακριβώς με ριζικό τρόπο το πρόβλημα των σχέσεων επιστημονικής έρευνας και πολιτικής εξουσίας και είναι χαρακτηριστικό ίσως ότι ο Αριστοτέλης, ο δημιουργός του πρώτου κρατικού επιχορηγούμενου Κέντρου επιστημονικής έρευνας, διατύπωσε κλασσικά τις σχέσεις επιστήμης και πολιτικής. Υπενθυμίζω, τί γράφει στην πρώτη σελίδα του έργου του *Ηθικά Νικομάχεια* (1094a25-b2). Εκεί χαρακτηρίζει την πολιτική ως «κυριωτάτη και μάλιστα αρχιτεκτονική» των «επιστημών» αλλά και αποφαινεται χωρίς δισταγμό: «τίνος γάρ είναι χρεών τῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς πόλεσι, καὶ ποίας ἐκάστους μανθάνειν καὶ μέχρι τίνος, αὕτη διατάσσει».

Η αυστηρή αυτή σύλληψη των σχέσεων επιστήμης και πολιτικής, επιτελεσμένη από τον ίδιο τον Αριστοτέλη, τον κατ' εξοχήν θεωρητικό της δημοκρατίας, αντίθετη μάλλον προς το διάχυτο ακόμη στην εποχή μας δόγμα του φιλελευθερισμού, παρουσιάζει καίριο αίτημα, συνυφασμένο προς την ακέραη ευθύνη της πολιτικής και υπαγορευμένο από την κατ' Αριστοτέλη αποστολή της να προσπορίζει και να εξασφαλίζει τους όρους του «ζῆν» και του «εὖ ζῆν», αλλά και δικαιωμένο στην εποχή μας από την πρόσφατη εμπειρία της. (Βλ. Ανακοίνωση Κ. Δεσποτοπούλου στη Συνεδρία της Ακαδημίας, της 22 Μαΐου Π.Α.Α. 1986, σελ. 197.